

B y k Zaferimiz
XII inci Yild n m nde:

TASPINAR

İÇİNDEKİLER:

İlk �ğretim dâvamız:	Reisicumhur İsmet İnönü.
30 Ağustos zafer bayramı:	A. K. Tecer.
�ehit askere sesleni�:	B. K. �aėlar.
Meçhul askerin mezarında:	M. T�rkk�n.
30 Ağustos sabahında:	Osman Atil�.
Afyonun kurtuluşu:	N. L�ciner.
M. Fevzi Karahisar�:	E. �. Bak�.

AFYON

HALKEV  DERG S 

SAYI: 114 - 115

Temmuz - Ağustos — 1944

DOGAN BASIMEV  - AFYON

TASPINAR

Afyon Halkevi Mecmuası

Afyon ve Çevresinden Yankılar Belirtmeğe Çalışır.

SAYI : 114-115

- Temmuz Ağustos - 1944

En Büyüğümüzün Büyük Dâvamız

Hakkında Büyük Düşünce ve Buyurukları.

İLK ÖĞRETİM DÂVAMIZ

Yazan :

Reisicumhur İsmet İnönü

1943-44 yılının ilk öğretim devri sona erdi. İlk neticeleri aldım. Beşsınıflı, yani tam teşkilli, şehir ve köylerdeki bütün okullarımızın beşinci sınıftan mezun verdikleri sayı 75.286 dır. Ders yılının başında bütün beşinci sınıfların toplamı 97.000 idi. Geçen ders yılında beşinci sınıflar toplamı 91.000 ve aldığımız mezun, 67.300 idi. Bu sene için hafif bir terakki elde etmiş oluyoruz.

Birinci sınıflara giren kız ve erkek çocuklarımızın sayısı geçen sene 224.500 ve bu sene 247.000 idi. Dört beş seneden beri bu sayılarda dolaşan ilk sınıf rakamlarıyla son senede aldığımız 75.000 karşılaştırılırsa, çocuğun beş senelik ilk öğretim devresinde % 65 ten fazla fire veriyoruz demektir. Bu fark korkunç bir şeydir. İlk öğretime verdiğimiz bütün emeklerin ve yaptığımız, yapacağımız bütün masrafların beyhude olmaması için, ilk önce büyük dâvanın bu cephesini, yani devam meselesini halletmek görüşüne vardık. Bu kanaatle iki senedir şehir şehir, köy köy ilk okullarda devam işini takip etmeğe çalışıyoruz.

Bu takipler sayesinde daha iyi neticeler bekliyordum. Fakat evvelki sınıfların, yani bugünkü üçüncü, dördüncü sınıfların mevcudu yaklaşık olarak gelecek mezunların sayısını kararlaştırdığından büyük iyi neticeleri asıl gelecek iki seneden sonra alacağız diye teselli buluyorum.

Gerçek, bu sene üçüncü ve dördüncü sınıflara geçmiş olan çocuklarımızın sayısı hiss olunur derecede artmıştır. Asıl rakamları sonbaharda toplayabileceğiz. Bu rakamlar üzerine, ayrıca tahlil yapmağa veya Maarif Vekili arkadaşına yaptıрмаğa çalışacağım.

Mezun sayısındaki az terakkinin sebeplerini nasıl anladığımı söylemeğe başlamadan evvel geçtiğimiz dereceleri bir defa göz önüne koymak isterim. İstatistik şudur:

Ders yılı	Mezun sayısı
1929-30	17.894
1933-34	23.145
1937-38	45.759
1941-42	67.378
1943-44	75.286

17.000 den 75.000 e çıkış, hususiyle hocaların askere gittikleri, okul yapılarının güçlüğe uğradığı harp yıllarında daha yüksek tempo ile artış, sevinilecek bir şeydir. Fakat, ihtiyacımız ve vazifemiz, varmak istediğimiz hedefler göz önüne alınırsa, çok ızdırıp çeker ve tesselli çaresi bulamayız. Bir milyona yakın çocuğumuz ilk okullardadır. Nazarî olarak bunun beşte biri olan 200.000 i mezun vermeli idik. Biz, tam teşkilâtta 75.000 verdik. Ayrıca üç sınıflı eğitim okullarından da 50.000 kadar mezun aldık.

Karşısında bulunduğumuz zorluk, pasif direnmedir. İlk öğretimin kıymetini kendi anladığımız gibi ve kendi anladığımız ölçüde vatandaşa anlatamıyoruz. Daha fenası, vatandaşa anlatacak olan vazifelilere anlatamıyoruz.

“Kız çocukların hepsini göndermiyorlar; sonunu beklemeden okuldan alıyorlar. Çocuklar, köylünün iş zamanında ailerine yardım ediyorlar. Fakir olanlar vaktinden evvel çalışmağa gidiyorlar. Vakti, hali yerinde olanlar da bir iki sene okuduktan sonra öğrendiklerini kâfi görüyorlar,, özürlerini ve izahlarını işitirim ve işittiğim her yerde bunları söyleyenleri şiddetle reddedim. “İlk öğretim; ilk öğretim! Bu iş, milletin umumî hayatı ve seviyesiyle alakalı bir meseledir. Yüzlerce senede hallolunacak bir dâva, onbeş senede halledilemez. Bütün emekler boştur. Zaten ilk öğretimden evvel, ekonomik durumu düzeltip iyileştirmeli,, Bunlar da, sözüm ona aydın karasının özürleridir. Hususiyle bu çeşitlerden biri, memleketin bir köşesinde bir salâhiyet başında, hele bir vilâyet başında bulunursa, talihsizlik hakikî

bir felâket olur. İhmalci ve inanmamış bir valinin ilk öğretimde kusurunun farkına varıldıktan sonra da, iyileşmiş neticeyi ancak dört sene sonra alabilirsiniz. Bir senelik fena takip, fena zihniyet, hiç olmazsa, üç sene zararını uzatır.

İlk öğretimde devam meselesini, dâvanın bütün cephelerinden en başta geleni sayıyorum; ve müsbet neticeyi her şeyden evvel iş başında bulunan bütün vazife sahiplerinin, hususiyle valilerin, kaymakamların ve maarif müdürlerinin himmetinden bekliyorum.

Bütün vekâletlerin vilâyetlerde bulunan memurları, ilk öğretimde devam denilen bir meseleden haberdar olmalı ve temasta bulunduğu muhitte bir hayırlı telkin yapmak fırsatı eline geçirse, bundan istifade etmek için hazır olmalıdır. Ancak bu suretle devletin ruhuna yerleşmiş bir inanışın ve bir ızdırabın yankısını vatanın bütün ruhlarına vermeğe muvaffak oluruz. Yine bu suretle ilk öğretim için mütehas-sis dairelerce takip olunan tedbirler, evvelden tahmin olunamıyan cepheleriyle herhangi bir daireye temas ederse, hiç vakit kaybatmadan kolaylıklarla karşılaşır. Hususiyle memleketin Adliye cihazının ilk öğretimi bir büyük millî dâva olarak anlamış ve kavramış olması çok feyizli bir tesir yapar.

Üzerinde ehemmiyetle durduğumuz bir büyük dâvanın en uzak köşedeki bir vatandaş üzerinde bile uyandırıcı bir tesir yapmaktan geri kalacağına inanmıyorum. Çocuğu okula göndermemenin veya devam ettirmemenin fenalıklarını ciddi olarak dinlemekle vatandaşın kanaatinde iyilik hâsıl olacağını çok görmüşümdür.

Hulâsa, yukarıda saydığım mugalatalı özürleri hiç bir suretle kabul etmiyoruz.

Dahiliye ve Maarif Vekilleri bu sene köy okulları hazırlığında iyi çalışmış olan valilerimizi memlekete bildirdiler. Memleketin yüce varlığı için bu kadar ehemmiyet verdiğimiz büyük dâvayı kavramakta ileri atılan bu arkadaşları takdir ederken yürekten sevinç duyuyorum. Deprem gibi, elde olmiyan felâketler sebebiyle olmaksızın, açıktan açığa geri kalmış olan valiliklerimizin memlekete bildirildiğini okurken de utancımından ne kadar ızdırıp çektiğimi anlatamam. Bu bahsi, bu senelik bu kadarla kesiyorum. Arada kalan valiliklerimizin gelecek sene hepsinin ilerisine geçeceklerini hayal etmekten büyük zevk duyuyorum.

Valiler, kaymakamlar, maarif müdürleri, öğretmenler, müfettişler, kendi bölgelerinin şehirde ve köyde bütün okullarını tanıyacaklar; her sınıfının kız ve erkek bütün çocuklarının sayısını bilecekler; devamsızlık başlıyan bölgeleri, sene sonunu beklemeden evvel derhal farkedecekler; yangın söndürmeğe koşar gibi, hâdise yerine gidecekler ve sene nihayeti büyük müsbet neticeyi alıncaya kadar helecan içinde bulunacaklar. Devamsızlık hastalığı ancak bu suretle tedavi olunur. Ve eğer arkadaşlarım kendi sahalarındaki bu işle uğraşmak için, benim bulduğum kadar vakit ve heves ayırabilirlerse, biz devam meselesini yakın zamanda tamamiyle hallederiz.

Bunu hallettiğimiz zaman, memleketin ve milletin az zamanda o kadar farklı ilerlemesini sağlayacak ana tedbiri nasıl bulmuş olduğumuza kendimiz de şaşakalırız.

Bugünkü halinde, ilk öğretimin devamdan sonra gelen meselesi, okul binasıdır. Okullarımız, gelen çocukları, hususiyle ilk sene gelenlerin aynı sayılarda devamını sığdıramıyacak kadar dardırlar.

Biz, köylerde okul binaları işini Enstitüler Kanunu ile bir tertibe bağladık. Şehirlerde okul binaları meselesi de, hususî bir tertibe bağlanmak gereklidir. Alâkalı dairelerin bunu yakın bir zamanda neticelendireceklerini umuyorum. Esas olan fikir, köylerde olduğu gibi, şehirlerde de, ilk okul binalarının vatandaş tarafından her vergiden ayrı bir mükellefiyet olarak meydana getirilmesidir. İnsan olarak yaşamak için su ve hava gibi tabii şartlar arasında ilk öğretimi de görürsek, şehirlerin ilk okullarını yapmak için tedbirler ve ölçüler, kolaylaşır ve sadeleşir.

Bununla beraber, şehirlerde ilk okul binası eksikliği esas itibarıyla ihtiyacın zihnimizde kemâle gelmemiş olmasının mahsulüdür. İlk okul çocuklarının çifte tedrisatlı okullara devam etmeğe mecbur olmaları kadar ağrıma giden bir hâdise söyleyemem. Son bir iki senedir, bu duygularımızın şehirlere yayılmak istidadı göstermesinden çok ferahliyorum.

Bir taraftan kanunî tedbirler ve diğer taraftan anlayışımızdaki ilerleme ile şehirlerdeki okul binalarının tamamlanması, yakın zamanda sağlam esaslara dayanacaktır.

İlk öğretimin klâsik olan esas tedbirî, öğretmen unsurudur. Şehir ve kasabalarda öğretmen ihtiyacımız mesele halinden çıkmış gibidir.

Yani, okul binası yaptıkça içine girecek öğretmenleri bulacağız. Bundan dolayı, kasabalar için daha çok yapı işinde ısrar ediyorum.

Şimdi köylerde ilk öğretimin devamından başka olan meselelerine geçiyorum:

Köy Enstitülerine altı senedir verdiğimiz heyecanlı emeklerin büyük ölçüde ilk verimini önümüzdeki sonbaharda alıyoruz. Her sene başı binler sayısı ile öğretmen ve okul elde etmek hayali ile senelerden beri çalıştık. Öyle zamanlar oldu ki, büyük sayıda okulların kurulacakları senelere kavuşmak müyesser olacak mı diye, dayanılmaz üzüntüler geçirdik. İşte nihayet büyük dâvanın hasat mevsimi geldi. Şimdi de, en ağır vazife yıllarının birincisini ve gelecek sene ikincisini geçirmeğe mecbur bulunuyoruz. Üç dört aylık kısa bir zamanda, çividen cama kadar, her şeyin dar ve pahalı zamanında biz bin yedi yüz elli okulu bir çırpıda açabilecek miyiz? Gelecek yılın üç bin okulunu, yine dar zamanlarda, şimdiden hazırlamak lazımdır.

Altı aydan beri bu işi takip ediyoruz. Çividen, camdan, çimentodan ve şu kadar misli pâhalılıktan evvel çektiğimiz zorluk bölge bölge, yapmağa, yüreğinden inanmış adamlarla, inanmamış olanların farkından ileri geldi. Bir okulun açılması, yeni tertibe göre, bir öğretmen evinin ve beş sınıfa yetecek okulun yapılmasına ve öğretmenin tarlası ve esas âletlerinin tedarik edilmesine bağlıdır. Şimdi valiliklerimiz, bu ihtiyaçları temin ile meşguldürler. Öyle valiler ve kaymakamlar biliyorum ki yeni okulları açmak için gece gündüz meşguldürler. Dahiliye ve Maarif Vekillerimizin açık taktirleri de bu gayretler üzerinedir. Her halde, okulların büyük bir kısmı vaktında bitecek, az bir kısmı derslerin başlamasına mâni olmayacak kadar eksikli olacak. Pek az bir kısmı da, yapılmamış kalacak. Her yapılmamış okul için tenbel ve ihmalcı, bana bir tomar özür hazırlayacaktır. Vereceğim cevabı, adları ve yerleri ile vatandaşlarım da öğreneceklerdir. Bu sene, işi çok sert ve çok sıkı tutacağız ki, gelecek senenin üç bin okulunun yapı ve hazırlık işlerine şimdiden başlanmanın akıllı ve faydalı bir şey olduğu iyice anlaşılsın. Herhalde, iki üç sene işi çok ciddî takip etmeğe mecburuz.

Bu suretle, bizim idare cihazımız ve anlayışımız senede üç bin ilk okulun açılmasını kolay ve tabii bir iş haline getirdikten sonra, köyde ilk öğretimi sağlam tedbirlere bağlamış olduğumuza inanacağız.

Bu sayede ilk öğretim, on senede umumî, mecburî kayıtlarının tahakkuk etmiş feyizli, verimli çehresini elde edecektir. Her sene öğrenci sayısı 100-150 bine kadar artacak ve on sene sonra 2 milyonu geçecektir.

Köyler için ilk okulların üstünde üç senelik teknik karakterde okulların açılması da, kararlaştırılmıştır. Bu sene bölge bölge, yüzden fazla üst okul açabileceğimizi umuyoruz. Bu ayrı bir bahistir ki, ilk neticeler kendini gösterdikten sonra, daha tafsilâtlı bahsetmek sırası gelecektir.

Şimdi bu seneki hesaplama sonucu olarak bütün söylediklerimi hülâsa ediyorum:

1 — İlk okullarda devam meselesi mutlaka tedavi edilmek lâzım-gelen büyük bir derttir. Vatandaşlardan dikkat ve ilgi ve bütün devlet memurlarından, hususiyle valiler, hâkimler ve bütün büyük memurlardan en büyük ilgi, takip, telkin ve yardım beklerim.

2 — Şehirlerde ilk okul binaları için hususî tedbirler, yeni kanunlar yolu ile alınacaktır. Onu beklemeden her bölge, mümkün olanı yapmalıdır.

3 — Köylerde büyük sayıda ilk okul açma devrinin ilk yılındayız. Bu yılın imtihanını yüz akıyla geçirmek, hepimizin büyük kaygımızdır. Sonbaharda vatandaşlara iyi haberler verebilmenin helecane içindeyim. Gelecek sene için şimdiden hazırlanmak lâzımdır.

Vatandaşlarım emin olsunlar ki, ilk öğretim dâvası üç beş ay sürecektir. Saman alevi cinsinden heveslerle neticelenemez. Biz, senelerce sürecektir en kuvvetli irade ve sebatla bir meseleyi takip edecek kabiliyette adamlar olduğumuzun imtihanını milletimize karşı ilk öğretim dâvasında göstereceğiz.

Türk milleti ilk öğretimde göz diktiğimiz amaca vardıktan sonra büsbütün başka kudrette bir varlık olacaktır. İstihsalimiz, yani kazancımız bu sayede çok artacak; memleket yüksek bir teknik kabiliyet edinecek; büyük milletimizin yaratılıştaki kabiliyetleri içinde insanlığın bütün iyi vasıfları engin değerler alacaktır. Çok kuvvetli ve çok kıymetli bir millet olmanın çaresi, ilk öğretimin tamamlanması ile elde edilmeğe başlanır.

30 AĞUSTOS ZAFER BAYRAMI'NIN

22 inci Yıl dönümü de Dumlupınarda Meçhul Asker
Abidesi Önünde Emsalsiz coşkunluk ve Heyecan
içind Kutlandı

General Sadık Aldoğanın başkanlığı altında, memleketin dört bucağından gelen birçok hey'etlerin iştirak ettiği bu bayramda, C. H. P. İ. H. azasından Urfa Mebusu Ahmet Kütsi Tecer şu veciz ve heyecanlı nutkunu söylemiştir:

“— Ârkadaşlar,

Bugün bütün yurttâ, bütün gönüller, aynı duygu ile, tarihin gurusu olan 30 Ağustosun, bu eşsiz zafer gününün 22. inci yıl dönümünü kutlıyor. İşte her yıl dönümünde olduğu gibi, bizlerde buraya, bu zafer gününün hatırasını mahşere kadar canlı ve manalı olarak yaşatmak üzere, bundan 20 yıl önce nurdan Atatürkün elile ona mübarek şehit askerin, Mehmetciğın anıtını armağan ettiğimiz bu küçük tepeye tırmanmak için memleketin her tarafından koşup gelmişiz. Bu küçük tepede, şu gördüğünüz bütün gazi tepeler gibi güzel vatanımızın süsü olan dağların bir parçasıdır. Ancak onun hepsinden üstün olan bir tarihi varsa o da 30 Ağustos gününün kahramanı olan Gazi Mustafa Kemalın ayakları altına serilen zaferi temaşa etmek için bu tepeyi seçmiş olmasıdır. Atatürk, bunu şöyle anlatıyor.

« Tıpkı bugün gibi 38 senesi Ağustosunun 30 uncu günü saat 2 de, şimdi hep beraber bulunduğumuz bu noktaya gelmiştim. Bu üzerinde bulunduğumuz sırtlarda kahraman 11. inci fırkamız, şu karşiki tepelerde muharebeye mucbur edilen düşman kuvayı asliyesine taaruz için yayılarak ilerlemekte bulunuyordu. Şu gördüğünüz Çal köyü alevler ve dumanlar içinde yanıyordu.»

Atatürk bu tepeyi niçin seçmiş? Bunu da onun ağzından dinleyelim:

“Çal köyü garbinde ve şimalinde patlıyan topların tarrakalarını işitiyorduk. Oradan vaziyeti dürbinle tetkike uğraşmak bana sıkıntılı geldi. Daha ileriye, ateş yerine gitmek için katî bir lüzum ve ihtiyaç hissediyordum ve bu noktayı, şimdi üzerinde bulunduğumuz bu tepeyi gösterdim. Oraya gitmek lâzımdır ve buyurun gidelim, dedim. Otomobillere atladık, bu tepeye gelen yola dahil olduk. Arasıra gü-

zergâhımızın soluna düşman mermileri düşüyordu. Dördüncü kolordunun fırkaları şarktan garbe doğru güzergâhımızı katederek serî hat-velerle ilerliyorlardı. Biraz evvel dediğim gibi, saat ikide şuraya çıkmış bulunuyorduk.,

Şimdi Mustafa Kemal Paşa'nın bu tepe üzerinden gördüğü manzarayı dinleyelim:

"Saatler ilerledikçe gözlerimin önünde inkişaf eden manzara şu idi: Düşman başkumandanının şu karşıki tepede son gayretiyle çırpındığını görüyor gibiydim. Bütün düşman mevzilerinde büyük bir heyecan ve helecane vardı. Artık toplarının, tüfeklerinin ve mitralyözlerinin ateşlerinde sanki öldürücü hassa kalmamıştı. Bu ovadan şimalden ve cenuptan birbirini velyeden avcı hatlarımızın, guruba yaklaşan güneşin son şuaatı ile parlayan süngüleri her an daha ileride görülüyordu. Düşman mevziini saran bir daire üzerinde mevzi almış olan bataryalarımızın fasılasız ateşleri düşman mevzisini içinde barınılmaz bir cehennem haline getiriyordu. Güneş mağribe yaklaştıkça ateşli, kanlı ve ölümlü bir kıyametin kopmak üzere olduğu bütün ruhlarda hissolunuyordu. Biraz sonra cihanda büyük bir inhidam olacaktı ve beklediğimiz halâs güneşinin tulû edebilmesi için bu inhidam lâzımdı, zulmetler içinde bu inhidam vuku bulmalıydı. Hakikaten semanın karardığı bir dakikade Türk süngüleri düşman dolu sırtlara hücum ettiler. Artık karşımda bir ordu, bir kuvvet kalmamıştı. Kâmilten mahvolmuş perişan bir bakiyetüssüyuf kütlesi bulunuyordu. Kendilerinin dediği gibi, pürhavlî lerzan, bîşekil bir kütle, acip bir halita halinde firar için fûrce arayordu. Artık gecenin koyulaşan zulmeti neticeyi gözle görmek için güneşin tekrar şarktan tulûna intizarı zarurî kılıyordu.,

Neticenin ne olduğunu hep biliyoruz, Düşman ordusu, başkumandanı da dahil olduğu halde kılıçlarımıza ramedilmiş ve bu günden sonra dokuz gün içinde ordularımız aldıkları emri tamamiyle yerine getirmişler, ilk hedefleri olan Akdeniz'e ulaşmışlardır.

Arkadaşlar: Üzerinde bulunduğumuz bu tepe işte bütün bunları gören bir tepedir. Bu bahtiyar tepeden başka, tarihte kendisine eş olabilecek bir tepe daha gösterilebilir: Metris tepesi!

Gerçekten Millet'in makûs talihini yenen Garp Cephesi Kumandanının Metris tepeden gördüğü şey burada seyrettiğimiz kızıl zafer akşamının bir sabahıdır.

Esasen 30 Ağustos Büyük Zaferinden önce, Birinci İnönü ile başlayan ve sonra ikinci İnönü ve Sakarya ile Afyon-Dumlupınar meydan muharebesine ulaşan çetin ve kanlı boğuşmalar birer şanlı savaş halkası değil midir? Yine bu bakımdan 30 Ağustos, sadece Dumlupınar meydan muharebesinin bir neticesi değil, Anadolu istiklâl harbi savaşlarının bir neticesi, hepsinin birden yekûn halinde bir zaferridir. Atatürk'ün "Bu 30 Ağustos muharebesi Türk tarihinin en mühim bir dönüm noktasını teşkil eder., demesi işte bundandır. Gerçekten Lozan'ın ve 29 Birinciteşrinin dayandığı temel bu 30 Ağustostur. Bu 30 Ağustos'u hazırlayan da kendinden önceki merhalelerdir. Hâdiseleri kısaca gözden geçirirsek daha iyi anlaşılır:

Mondros mütarekesinden sonra memleket adım adım, yer yer işgal altına giriyor, silâhlarından mahrum bırakılıyor. Sızlayan, kanayan milletin bağrında yer yer isyan hareketleri başlıyor. Mustafa Kemal Paşa bu dağınıklık içinde, bütün ömrünce iman ettiği Türk milletinin yüksek iradesini, tarihin feyizlerinden ve dehâsından aldığı ilhamla nefsinde temsil ediyor ve İsmet Paşa'nın metris tepeden ona yazdığı gibi "zulüm ve istibdat dünyasının en zâlimane hücumlarına karşı yalnız ve şaşkın kalan Milletimizin maddi ve manevî bütün kabiliyet ve kuvvetlerini ruhundaki ateşle toplayan ve harekete getiren., bir Mustafa Kemal oluyor. 19 Mayıs'tan 23 Nisana kadar süren bu devre, Büyük Millet Meclisi'nin kurulmasıyla ilk büyük ve tarihi dönüm yerine ulaşıyor. Ondan sonra Atatürk'ün bizzat anlattığı gibi, kuvvetli bir ordu hazırlamak için girişilen bütün gayretleri boğmak üzere düşmanın Birinci ve İkinci İnönü, sonra Sakarya'daki saldırıları başlıyor. Bütün bu merhaleleri şan ve zaferle aşan ordumuz, dâhi baş kumandanının ve İsmet Paşa, Fevzi Paşa gibi büyük kumandanların idaresi altında en son merhale olan bu Büyük Türk Zaferine ulaşıyor. Türkiye Cumhuriyeti işte bu zaferden sonra dünyaya yeni doğan bir Millî devlettir.

Arkadaşlar, Bugün dünya milletleri arasında şerefli bir yer alan, millî refah ve saadeti milletlerin âhenkli ve sürekli huzur ve emniyetinde gören, yüzyıllarca ecnebi nüfusu, saltanat, taassup gibi kara belâlarla sarsılan yurdumuzu inkılâp hamleleriyle ışığa ve feraha ulaştıran Cumhuriyet Türkiye'si; harcı milletin bağrından taşan bir iradenin şahlanması olarak yedi kat temel üzerine kurulmuş kutsal bir

yapıdır. Bu yedi kat temel, sırasıyla, 23 Nisan, Birinci ve İkinci İnönüler, Sakarya, 30 Ağustos, 29 Birinciteşrin ve Lozan'dır.

Millî irade, halkımızın özünde sakladığı bir cevherdir. Vatan ve istiklâl için olduğu gibi inkılâp, insanlık ve medeniyet için de milletimizin özünde saklı olan bu cevher, bu irade tufanı her zaman coşabilir. En güç ve en ağır şartlar altında Millî Misakı bir hakikat haline getirmekle işe koyulan ve sonra, on asır beklediğimiz bir millî intibahı 15 yıl içinde meydana getiren ve hiç bir milletin yapamıyacağı bir kudret ve bir azimle birçok medenî ve sosyal inkılâpları sağlayan bu iradedir.

Arkadaşlar, Bugün de bu irade şahlanmış olarak devamlı inkılâp hamlelerini yapıyor. En küçük bir köy okulundan en yüksek öğretim kuruluna kadar kültür alanlarının hepsinde ve güzel sanatlarda, millî iktisatta, ziraat ve ormancılıkta, millî servetin idaresinde ve kanunlarda büyük çapta başarılar birbirini bütünler şekilde gelişmektedir. Bu ikinci dünya harbi patlayıncaya kadar huzur ve emniyet içinde bizi çalışmaya götüren odur. Bu harp içinde de her türlü şartlara rağmen bu yapıcılıktan geri kalmadık. İrademiz hiç bir zaman gevşemedi.

Bu dünya harbi, bir tarafta hürriyet ve milletler arasında eşit hakların tanınması prensibi ile, öbür tarafta müdahale, tecavüz ve esaret prensibini güden iki büyük kütlenin ayaklanmasıdır. Biz başlangıcından beri birinci tarafla yani hürriyet ve milletler arasında eşit hakların tanınması prensibini güden tarafla beraber olduk. Ancak bu esaslardır ki Kemalist Türkiye'nin güttüğü esaslara muvafık bir taraf teşkil edebilir. Bu yolda ittifak ettiğimiz dost milletlerle beraber yürüdük ve daima o yolda yürüyeceğiz.

Arkadaşlar, Tarihi büyük bir zaferimizin hâtırası ile toplanmış olduğumuz böyle bir günde bize bugünkü hür ve müstakil varlığımızı sağlayan Ordumuza yürekten kopup gelen minnet ve şükranlarımızı sunarım. Türkiye Cumhuriyeti Ordularının en büyük vasfı, İnönü'nün dediği gibi, "Ordularımızın bizzat milletin kendisi olması suretinde ifade olunabilir.", Biz buna milletimizin şahlanan bir iradesidir de diyebiliriz.

Bugünkü harpler, Atatürk'ün sözü ile, "milletlerin çarpışmasıdır. Netice yalnız kuvvei maneviye değil, maddî ve manevî bütün kuvvetlerin, bilhassa ahlâkî ve harsî kuvvetin üstünlüğü ile ölçülür.", Ni-

tekim daha o zaman Büyük Millet Meclisinde zaferden bahseden İsmet Paşa'nın "Sakarya'dan sonra doğrudan doğruya askerî olmaktan daha vâsi olarak bir medeniyet mücadelesi başladı.", demesinden de büyük zaferimizin nasıl yüksek bir bilgi, üstün bir disiplin, ileri bir tâbiye ve idare ile yürütülerek ve Sakarya'dan itibaren tam bir yıl talim ve terbiye ile orduyu hazırlayarak düşmana amansız bir şekilde taaruz edildiği anlaşılır.

İşte Ordularımızın o gün bu yüksek vasıfları kendinde topladığı gibi bugün de öyledir. Çünkü milletimizin ve tarihi anamızın en kıymetli varlığı, göz bebeği Ordudur. Esasen milletimiz asker, ve ordu bir millettir.

Arkadaşlar, Tarihi 30 Ağustos gibi bir zafer taşıyan bir Millet; savaşın da, barışın da gerçek değerlerini bilir. Bizim Millî Misak'a dayanan bir yaşamız ve bir andımız vardır. Bizi, dün, bugün, yarın ve her zaman yaşatan aşk, Türkiye Aşkıdır. Bütün varımızla ve varlığımızla onun yükselmesi için çalışırken bizi tehdit eden herhangi bir tehlike ânında, ey Büyük Şehitler, size sesleniyorum! tıpkı sizin yaptığınız gibi candan, canandan, herşeyden geçerek, güttüğünüz davayı elden bırakmıyarak milletçe ve ordu halinde ateşe, ölüme karşı koşmak için milletimizin büyük iradesine, bu iradeyi bağrında yaşatan ve kullanan Büyük Millet Meclisi'ne Cumhuriyet Hükûmetine ve hep beraber Büyük Başbuğumuz, Millî Şefimiz İnönü'nün bir işaretine bağlıyız.

Sözümü bitirirken vicdanımın sesiyle birlikte bütün memleketin imanlı evlâtlarının içimde seslerini duyarak ve bütün Partilerin, Halk-evlilerin dileklerine uyarak, Ebedî Şefimiz Atatürk'ün hâtırası önünde tazim ile eğilir, sana ey Şehit kardeş, ey yiğit Mehmetcik, sana gönül gönül çiçekler sunarım.

ŞEHİT ASKERE SESLENİŞ ..

Behçet Kemal Çağlar

Gökten üzerine titriyor atan;
Önünde millet var, ardında vatan;
Rap, arşından eğik, bayrak burcundan
Çık, gir gönlümüze, toprakta yatan!

Bir yıldırım saklıydı her bulutta,
Eğretiydi zevk de şevk de umud da,
Eğretiydi rahat nefes, güler yüz,
Sana türkü yakılmadan bu yurtta:

Üç dört yıllık değildi ki bu belâ
Üç bin yıldır sürüyordu vaveylâ
Öyle ürküttün ki kaçıp boğuldu
Üç bin yıldır gelip giden istilâ.

Otuz asır verememiş eşini.
Yirmi milyon bekliyoruz başını.
Kandırmamış hiç bir kaynak, hiç bir şey
Bir yıl yanmış öpmek için taşını:

Nice dudak kurttan kuştan uzanmış,
Yirmi milyon ağız yurttan uzanmış,
Değil sade Afyon, Bursa, Kütahya .
Alparslanlar Malazgirtten uzanmış

Şehit, gazi.. var mı hazır olmıyan?
Gelen, millet kâh binekli kâh yayan—
Nasıl seni ziyarete gelmeyiz
Tek velisin efsanede kalmayan:

Bize barış, yüzünsuyu hörmetine;
Bahar, yaz, kış, yüzünsuyu hörmetine;
Baştan başa bu yer, bu gök bu deniz.
Karış karış yüzünsuyu hörmetine.

Dünya değer çarığının sırmı.
Ben borçluyken sana bütün varımı
İnci dişlerine degen, yığitim,
Mısırmıydı, çavdarmıydı, darımı?

Millet derken „gel al bütün varımı“
Özlediğin anamıdır karımı?

MEÇHUL ASKERİN MEZARINDA

Mahir Türkkan

Her zerresi destan yücelen bir şahika var:
Bir eşsiz zaferin takına benzer bu mezar
Bu mezar, Türk kalplerinin yeni kıblesidir,
Bu mezar, yaşayan bir ölünün gür sesidir.
Kanlarla bezenmiş vatanın toprağıdır, o
Bir şanlı savaş destanının yaprağıdır, o

Kara yerde göğün maviliğisin,
Kumralmıydın, esmermiydin, sarımı?

Yeni terlemişti belki bıyığın;
Utanırdın bir göz atsa şu yığın
Tek ahabın yoktu; baş dostusun bak
Şimdi hem Türklüğün hem insanlığın.

Sessizdin, siliktin, köyde kim kime.
Kızardım bir yerde geçsen önüme.
Affet, şefaati et! sıra gütmenden
Suya gider gibi gittin ölüme.

Millet bekçin, vatan türben olsa az.
Hiç bir yurt köşesi sensiz olamaz;
Kabrin sayıp çiçek serper toprağa
Niğde penbe, İzmir al, Hatay beyaz.

Kaç eş bulacaksın gelecekte sen:
Burda yaşıyorsun her erkekte sen
Seninçin bu yurttan açan her çiçek,
Bu toprakta açan her çiçekte, sen.

Bize tek ayak da kanattan güzel;
Hayat hayaldeki her taddan güzel;
Bir tek istisna var bu yer yüzünde:
Bir senin ölümün hayattan güzel.

Gözümüzde, gökte açtığın o iz.
Yolcuyuz iyiye ve güzele biz.
Ya yaşatmak seni bu hür vatanda
Ya da senin gibi ölmek ahdimiz.

Dillerde ve ruhlarda gezen hatırasıyle,
Bir kanlı tebessüm saçan Aslan yarasiyle.
Ey bayrağımın şanlarına şanveren Asker!
Ey yurdu için kan dökerek can veren Asker!
Zorlukla delinmez ve geçilmez kalesin sen,
Hürriyet için yurttan yanan meşalesin sen
Seni anmak için türkünü söyler dereler,
Seni takdis için hep secde eder meşcereler
Kandilin ebedî göklerin ayyıldızıdır,
Gömleğin o şafaklar ki bütün kırmızıdır,
Kefenin kırmızı bayrak, tavanın parlak tan,
Seni sevmişte meğer bağrına basmış bu vatan
Yurd için kurulan bu kemikten âbideler,
Yükselir, delerek gökleri ta arşa değer.
Bir buhurdan gibi hep tüter iman ve ateş,
Sana tapmak için vecde gelir ayla güneş
Vatanın kalbine tahtını kurmuşsan eğer,
Tarih ulu şahit şanına ey Şehit Asker!
Kutsal bir emanet diye saklar seni her çağ
Türklük variken sönmez emin ol bu yanardağ

30 AĞUSTOS SABAHINDA

Osman Attilâ

Beş gündür aydınlık “ Kocatepe,, başı,
Yürüten bu tek ses oldu dağı, taşı;
“İleril,, buyruğu enginde çınladı,
Tekrar ayân oldu yaşamının tadı.
Yapraklar titreşir kurumuş ağaçta,
Kağnılar tank gibi yürüyor yamaçta.

Sarktı yıldızlar bu gece kandil olup,
Bulutlar dağlara indi mendil olup,
Ay imrendi, arza yaklaştı öğleyin;
Söyleyin, neşeli şarkılar söyleyin,
Ey kuşlar, bizimle bayram eden kuşlar!
Bastıkça üzengi olan dik yokuşlar,
Gelincikler açtı “Afyon,, tepeleri,
Ay yalnız bu gece taktı küpeleri.

Geçmiş, geleceğe selâm olsun, diye
Al bayrak çekildi Kadifekale'ye...

AFYONUN KURTULUŞU

Nizamettin Lâçiner

Cihan Tarihine adı şeref ve şanla geçen bir günün yıldönümünü kutlayan bizlere ne mutlu!

Bu Büyük günün 22 inci yıldönümünü yurdun temiz ve hürriyet dolu havası içinde kutlulamakla sevinç duyuyoruz. Öğünüşümüz sade bir zafer değil, baştan başa zafer olan tarihimizdir.

Türk tarihine damarlarındaki asil kanla kurtuluşu yazan yağız alınlı, tunç benizli, çelik imanlı kahraman asker!

Kutsal beldenin yalçın kayalarında düşmanını, ayaklarının altına alan eşsiz kahraman!

Aziz vücudu kurşunlardan delik deşik olduğu halde: "Vatanım için sevinerek ölüyorum..", diyen kahraman komutan!

26 Ağustosta başlayan zaferi 9 Eylulda Akdeniz sahillerine ileten topçunun açtığı zaferi kılıcının ucuyla kapatan kahraman komutan!

Siz: Bükülmiyen kolunuzla tarihi değiştirdiniz, Yine siz asil kanınızla yurdun haritasını çizdiniz ve tarihte adı güneş gibi parlıyacak bir gün yazdınız: Kurtuluş.. Size saygılar.. Şükranlar.

Tam 22 yıl önce parlıyan kurtuluş güneşi o eşsiz kurtarıcının güneş başlı Gazinin kafasından doğdu. Dumlupınar sırtlarından Akdeniz boylarına buradan yayıldı.

En korkunç uçurumlar üzerine ışıklarından köprüler kuran, ilerleme ve yükselme yollarını aydınlatan kurtuluş güneşi!

Afyonun kurtuluşu bir bitim ve bir başlangıçtır. Baş tarihini uzun yollarının uçsuz ötelerinde olan Türk varlığı son acılarını burada toprağa gömdü. Ve hayatın ilk güler yüzü ona bu topraklarda tebessüm etti.

27 Ağustos öyle bir gün ki Türk dirildi ve Atatürkün ağzından cihana "Varım..", dedi ve "Var oldu.."

Bize bu varlığı kazandıran, bizim için, vatanımız için canlarını ve kanlarını kahramanca fedadan çekinmiyen aziz şehitlerimize ve bu gün onların arasına karışan Ebedî Şefimiz Kahraman Atatürk'e minnetler ve şükranlar olsun.

Hiç bir düşman senin kutsal topraklarına ayak basmaya cesaret edemeyecek ve şerefli albayrağın, kutsal semalarında ebediyete kadar dalgalanacak dalgalanacaktır.

Yaşasın büyük Türk Milleti ve Yüce Milli Şefimiz!

MEHMET FEVZİ KARAHISARI

II

Edip Âli Bakı.

Şahsiyeti, Şairliği, Şiirleri: Devrinin, aynı zamanda değerli bir âlim ve müderrisi olduğu anlaşılan şair Fevzinin gençlik hayatında yazmış olduğu şiirlerine halen malik değiliz.

Divan Edebiyatının, Şeyh Galiple tekrar canlı ve ayakta olduğu; Üçüncü Selimin edebiyat ve musikide, Lâle Devrinin başka bir faslı açtığı bir devirde, İstanbulda, Karshisarlı Fevzi de, meşhur şairlerle omuz omuza ve bazan, kol kola aksamadan yürüyor.

Elimizdeki şiirler, ekseriya, olgun ve ihtiyarlık deminde yazılan konular, Cami, medrese kitabeleri, methiyeler, kudûmiyeler, doğum ve ölüm tarihleri.. Yâr, Ağyar, Gül, Bülbül, Sâki, Bâde, Meyhane, Hicran, Vuslat, Âteşiaşk.. felan değil; içindeki bir kaç gazeli, onun, daha nice, zarif ve taze, lâtif mazmunlu garâmi şiirleri olabileceğine işaret, Mısra'ı bercesete kâfi; sayılamaz mı?

Şairin tasavvufa ve uhreviyet âlemine ait, kısa ve sade bir münacatından başka yazısı yok. Mevcut şiirler Afyon Folkloru bakımından gayet önemli parçalar; bizi daha memnun eden şeylerdir. Çünkü şair bize bir buçuk asır evvelki Afyonun mazisinden, memleket tarihine faydalı sesler veriyor.

Kendisi, nazık; daha az halkçı, daha çok seçilmişlerle beraber. Meclisiârâ, nüktedân, lâtifeci ve nikbin bir şair. Vekar ve haysiyetini bilen, kötülüğü affetmiyen, haksızlığa tehammülsüz; iytibar sahibi iyi bir insan.

Şair bu iyi vasıflarına güvenerek, gerek İstanbulda gerek Afyonda, devrinin en değerli ve seçgin insanlarıyla tanışmış, görülmüş ve muhakkak kendini sevdirmiştir. Şair sıkılkan ve mahcup değil; bilâkis tâlih ve fırsattan istifadeyi bilen atılgan ve sokulgan, fakat kendini arattıran sevimli bir insan.

Şiirlerinde sadelik, incelik, açıklık ve sanatında tam manasile tabîlik hâkimdir. Tarihlerindeki ince ve tabii buluşları; Sürûri gibi, muasırı meşhur tarihçilere gıpta etmiyecek kadar muvaffakiyetlidir.

Mecmuasına seçip aldığı şiirler içinde, Nâbi, Raşit, Şeyh Galip,

Sünbülzade Vehbi, Antepli Ayni, Münip'ten parçalar var. Onları daha iyi seviyor. Afyonda, Alaşehirli Şûhi adında hassâs ve kibar bir şairle, Afyonlu Şair Neciple dosttur.

Bu şairlerin hepsile hasseten Şeyh Galibi tanımakla bahtiyardı. Yine mecmuadaki Arapça kıt'alar ve Farsça gazeller onun iki lisan-dan anladığını bildiriyor.

Bir takım güzel güfteli, muhtelif makamdan bestelemiş şarkılar, şairin ayrıca musikiye istidatlı veya selâhiyetli olduğunu haber veriyor.

Bu kadar ince ve hassas şairin gençliğinde, umduğumuz, aşk ik-sirile yazılmış daha güzel ve daha hararetli şiirleri olacağını İstan-bulda yazdığı ve emsali şairleri imrendirecek bir örnek halini taşıyan şu gazelinden anlıyoruz:

Taşranın tazeleri gerçi biraz canlıcadır
Cezbei hün ile şehri güzeli anlıcadır.
Bezmi nâdanda ne zahmet çeker ol danâ kim
Kadri var bezmi maarifte biraz şanlıcadır.
Gelişi meygdeden şubhe yok ol hunrizin
Eseri bade ile çünkü gözü kanlıcadır.
Ciğerim hasretile hun eden âlemde aman
O deli kanlı Celâli o gözü kanlıcadır.
Hizmeti devlete layik değil amma Fevzi
Yine akranına nisbet ile izânlıcadır.

İçinde mükemmel Arapça bildiğini isbat eden, bir kaç Arapça bey-ti de hâvi münacaatından hoş ve samimi bir kaç mısra,

Ne ukûbet var ise cümlesi ben zâre sezâ
Süi halimle bana eyleme yarab cezâ
Galebe eyledi her halde nefsi âsi
Öldürüp kâfiri ben edeyim âh gazâ.

Şair, dostu Sadık efendinin gazelini tahmisinden bir parça:

Kadeh mest sakii gülcehre mest ü bezmi enver mest
Gemalin seyr eden aşık gerek maşuk u dilber mest
Bu mestâne edâ kimden anı derk edemez her mest
Acep mi âlem olsa cümle baştan ayağa sermest
Lebidir bâdei ahmer dihâni sageri cemdir

Başka bir dostu şair Halim'in güzel bir gazelini, pek güzel tah-mis ediyor, ondan da güzel bir parça:

Yaktı yandırdı cihan milketini taze güzel
Nevbenev başladı bir vadii etvare güzel
Müstehak gördü hele hastasını zare güzel
Derdi aşkile bizi eyledi biçare güzel
Rahmeder mi aceba bu dili bimare güzel.

(Sonu var)

Bugün çıkmakta olan Halkevleri mecmualarının listesi

Ü L K Ü : ANKARA.

Derginin Adı	Çıkaran Halkevi
Başpınar	Gaziantep
Çorumlu	Çorum
Doğuş	Kars
Erciyaş	Kayseri
Fikirler	İzmir
Gediz	Manisa
Görüşler	Adana
Halkevi	Eskişehir
Halk bilgisi haberle	Eminönü
İnanç	Denizli
İnan	Trabzon
Karadağ	Diyarbakır
Kara elmas	Zonguldak
Kaynak	Balıkesir
Konya	Konya
Ondokuz Mayıs	Samsun
Taşpınar	Afyon
Türk Akdeniz	Antalya
Ün	İsparta
Uludağ	Bursa
Yenitürk.	Eminönü

İmtiyaz Sahibi A. Sami Onur. Neşriyat Mü. Yahya Akın

Yazı İşleri Müdürü : Edip Âli Bakı,

Yeri : Afyon Halkevi.

Basıldığı Yer : Afyon Doğan Basımevi